

La recerca artística

**Document final de la comissió
de treball sobre recerca del
Campus de les Arts**

2020

La recerca artística

Document final de la comissió de treball sobre recerca del Campus de les Arts

2020

Treball realitzat del 12 de febrer al 26 de juny de 2020 a Barcelona

Coordinació: Francesc Benlliure (UB/FBG – UOC)

Amb la participació de:

Rolf Backer (ESMUC)

Eduard Molner Closas (ERAM)

Laura Baigorri (UB)

Albert Montull (ELISAVA)

Ilaria Bellati (ESDi)

Antonio Ortega (MASSANA)

Eduard Castañé (IED)

Carme Ortiz (ESDAP Catalunya)

Julia Faneca (Eòlia)

Raquel Pelta Resano (UB)

Marc Galindo Mayés (Jam Session)

David Serra (ESDAP Catalunya)

Jaume Macià Viles (ESCAC)

Anna Solanilla (Institut del Teatre)

Miquel Mirambell (ESCRBCC)

Anna Nualart Torroja (UB)

Edició: Campus de les Arts

Maquetació: Dani Val

Campus de les Arts

Contacte

info@campusdelesarts.org

Universitat de Barcelona

Gran Via de les Corts Catalanes 585

08007 Barcelona

Tel. +34 93 4020518

Coordinació

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Índex

Introducció	4
Recull de referents, estudis anteriors, bibliografia	8
Recull de la problemàtica actual de la recerca artística	13
Primera definició (de mínims) al voltant del que el Campus de les Arts entén per recerca artística	15
Primera proposta de conclusions	22
Cap a un catàleg de criteris d'avaluació de la recerca artística, amb criteris comuns i específics per cada expressió	24
Següents línies de treball	27
Referències del text de López-Cano	28
Annexes	29

Introducció

La Universitat de Barcelona (UB) ha decidit impulsar, a partir de les propostes del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts de Catalunya (CONCA) de reordenació i reorganització dels ensenyaments artístics superiors a Catalunya recollides en el seu informe "L'educació superior en l'àmbit artístic a Catalunya. Estudi i proposta d'organització", el projecte CAMPUS DE LES ARTS a Can Ricart. Aquest projecte té per objectiu secundar els ensenyaments artístics de nivell superior de Catalunya en el seu afany d'aconseguir donar resposta als reptes qualitatius i quantitius que tenen plantejats fruit de la seva particular ubicació en el sistema educatiu del nostre país.

El CAMPUS DE LES ARTS és doncs un projecte liderat per la UB, però destinat a crear una xarxa acadèmica amb tots els centres d'educació artística universitària o superior del país per tal d'abordar amb noves estratègies i nous recursos alguns d'aquests reptes, en particular els que fan referència a la recerca i el tercer cicle.

El projecte del Campus de les arts té com a finalitat enfortir els ensenyaments artístics de nivell superior oferint-los tres recursos principals:

- Una estructura compartida d'impuls i suport a la recerca i transferència, al doctorat i a la formació del professorat amb espais, equipament i personal especialitzats
- Un Observatori de referència per a la sistematització de la recollida d'informació i de l'organització dels debats propis del sector
- Un equip de relacions institucionals i de comunicació comú que vetlli per la promoció i la valorització dels centres com a conjunt, amplificant el seu potencial de presència social i internacional.

El Campus de les Arts entén el seu radi competencial aquell ocupat per la classificació disciplinària proposada pel CoNCA (IC15 2008) que pren de la base de dades de l'European League of Institutes of Art (ELIA), i que considera les disciplines següents: arquitectura, conservació-restauració, disseny, moda, belles arts, música, cinema, multimèdia (denominació simplificada aquí per a designar «Media Arts»), teatre, circ i dansa. En aquest cas, però, no s'hi ha inclòs l'arquitectura, que a Catalunya està més relacionada amb enginyeria (definint l'àmbit científic

d'enginyeria i arquitectura). S'entén per tant el terme arts en l'accepció més àmplia possible, i acceptant com a mínim indispensable d'aquest concepte, la voluntat estètica de la pràctica que la genera. S'emfasitza igualment que el campus busca incentivar els projectes interdisciplinaris entre els diversos llenguatges artístics, i entre els llenguatges artístics i altres fons de coneixement, buscant així esperonar noves línies de recerca col·laborativa que cohesionin l'àmbit.

Un dels principals reptes que te la recerca artística actual és un millor encaix en l'acadèmia i en el sistema de recerca actual, fortament esbiaixat cap a perspectives científico-tècniques que entorpeix un correcte accés als beneficis de fer recerca. Hi ha per tant una sèrie de factors que llastren aquesta recerca i que condicionen les seves possibilitats de comparança amb igualtat de condicions amb altres àrees de coneixement, com per exemple la possibilitat d'accés a un finançament just, la capacitat per generar estratègies d'atracció (o retenció) de talent mitjançant carreres investigadores dignes, o inclús una correcta valorització de les capacitats envers la societat de la pròpia recerca artística.

Un millor encaix de la recerca artística en l'acadèmia i en la societat passa inexorablement per legitimar-la. Així, legitimar la recerca artística davant de tercers implica entre altres coses importants, buscar maneres objectivables d'avaluar la seva qualitat, d'acreditar-la, i per tant de l'establiment de criteris interns i comuns a les institucions del Campus. Entre altres coses, aquests criteris han de servir per justificar-se davant interlocutors externs, com l'AQU o l'ANECA.

Legitimar per tant suposa per un costat una voluntat conjunta de compartir i consensuar mètodes i models de criteris de qualitat que podrien ser aplicats de comú acord a tots els agents dels estudis d'art, però també d'altres criteris específics atenent a les diferències inherents a les arts presents al Campus de les Arts; uns criteris comuns per l'avaluació de la recerca artística, i uns criteris específics per cadascun dels llenguatges artístics.

Aquest és el treball que es proposa abordar aquest grup de treball, tot considerant una sèrie de condicionants inicials que han de permetre la viabilitat de la tasca encomanada:

- Les potencials recomanacions que poden sorgir de les trobades s'inscriuen dins el context del Campus de les Arts, una xarxa acadèmica, i per tant van adreçades principalment als seus membres.
- Es tracta d'un text de reflexió conjunta al voltant de la gestió i administració de la recerca, i per tant no pretén ser un document

de recerca acadèmica sinó de treball intern amb finalitats estratègiques i no de creació de nou coneixement. L'abordatge de l'encàrrec es fa per tant des d'una perspectiva de gestió que pretén ajudar al creixement de la recerca artística en el context català, sense aprofundir en els complexos marcs teòrics que envolten aquesta recerca.

- Les diferents expressions artístiques i els distints perfils dels membres dins la xarxa del Campus de les Arts dificulta fórmules comunes perfectes, per la qual cosa es treballarà en uns mínims comuns acceptables per tothom. Damunt aquest mínims també es tractarà de contemplar aspectes diferencials d'alguns llenguatges, en especial aquells amb poca implantació acadèmica actual per ajudar en la seva legitimació.

A partir d'aquest condicionants es va acordar tota una sèrie de trobades amb un grup suficientment representatiu (veure annex 1) que permetessin l'elaboració d'un primer esborrany al voltant de l'estat de l'art de la recerca artística acadèmica, i de cóm facilitar una posició més justa en el sistema de recerca.

La proposta d'organització del treball va ser la de constituir dos grups, un que englobés la recerca que es realitza a partir de les arts (recerca basada en la pràctica artística com a mètode de generació de coneixement), i un altre que englobés la recerca aplicada a les arts (generació de coneixement a partir de la recerca clàssica aplicada a les pràctiques artístiques). Aquesta separació es fonamenta en la diferència envers els mètodes de recerca que s'utilitzen, un de més performatiu, un altre més tradicional.

La proposta de calendari de quedades va consistir a fer una reunió quinzenal per cadascun dels grups de treball fins les vacances de setmana santa (30 de març), per poder presentar els resultats al Plenari del Campus de les Arts a la tornada.:

En concret cada reunió va tenir el següent tema a tractar:

- Estat de la qüestió (12 de febrer):
  - a. Recerca i estudi de referents internacionals al voltant dels criteris d'avaluació de la recerca artística. b. Valoració de la posició de les agències qualificadores de la recerca amb respecte la recerca artística.
- Primera proposta de definició de la recerca artística (26 de febrer):
  - a. Breu repàs de la bibliografia experta amb respecte el concepte de recerca artística.

- Primera catàleg de protocols per l'acreditació de la recerca artística tenint en compte els diferents marcs institucionals del Campus de les arts: Universitats, Centres Adscrits Universitaris i Ensenyaments artístics Superiors. (11 de març):
  - a. Criteris mínims d'acreditació de la recerca artística comuns a tots les estudis d'arts.
  - b. Criteris específics d'acreditació de la recerca artística específics dels diferents llenguatges artístics.
- Acord del document final que es presentarà davant el plenari. Aquesta última trobada es va programar per al 25 de març , però degut a l'arribada de la pandèmia del COVID-19 es va decidir ajornar-la fins el 25 de juny en format videotrucada.

Recull de referents, estudis anteriors, bibliografia

Per tal d'aprofundir en l'estat de la qüestió, es va reunir una sèrie (no sistemàtica) de referències internacional que podrien ajudar a entendre com afronten altres contextos l'avaluació de la recerca artística. Els referents que es van trobar van ser amplis i diversos i es constata una manca d'unanimitat en aquest jove àmbit del coneixement. La referència més complerta i experta la podem localitzar en les diferents presentacions de les Congrés Internacional INDISCIPLINES 2019 (<https://ca.campusdelesarts.org/proceedings>), que va explorar els territoris híbrids de la recerca artística basada en la pràctica i amb interès per les dinàmiques de l'acadèmia.

En concret, la introducció de les actes del congrés, escrites pel president del comitè científic, resum d'una manera molt entenedora la breu i complexa història de la disciplina de la recerca artística, per la qual cosa es presenta quasi completa de manera literal en aquest treball:

“Investigació artística indisciplinada”. Rubén López-Cano. Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC)

Des dels anys noranta, l'etiqueta “investigació artística” s'ha anat imposant com a concepte en els discursos, les pràctiques i la gestió de les arts dins dels centres d'educació superior. De manera general, aquesta investigació es pot concebre com un intent d'hibridar els espais acadèmics o artístics per promoure la fertilització mútua i una obertura dels seus respectius límits, pràctiques i estructures institucionals per a la producció d'art i ciència” (Rössler & Schulte, 2018, 151). De manera particular, l'aplicació institucional d'aquests discursos i pràctiques ha tingut diferents prioritats, no sempre compatibles. S'acostuma a utilitzar-los com a aparell legitimador per a l'absorció de les arts dins del sistema d'universitats. En aquest registre funciona com un doble discurs persuasiu per adaptar els requeriments universitaris a les idiosincràsies artístiques, i viceversa. De vegades pren la forma d'un estratagema burocràtic de convalidació de la producció artística habitual en la quantificació de la producció universitària (Schippers, Tomlinson & Draper, 2017, 164). Aquests exercicis habitualment acaben en una taula d'equivalències

en què determinades exposicions, mostres o concerts realitzats en indrets específics equivaldrien a tants articles, conferències o llibres publicats en espais acadèmics reconeguts. En aquesta mateixa línia, el terme s'ha utilitzat també com una manera de captar fons i subvencions per a programes d'estudi, creació o investigació (Rössler & Schulte, 2018, 153), o fins i tot ha funcionat com a reclam publicitari per atraure clients a màsters i doctorats (López-Cano & San Cristóbal, 2014).

Però la noció també ha tingut el propòsit d'obrir les pràctiques artístiques a la reflexió contínua i discussió pública dels seus mètodes, principis i objectius, tal com fa quotidianament la investigació acadèmica. D'aquesta manera, se l'ha vist com una possibilitat per a l'explicitació dels processos de creació artística (Schippers et al., 2017, 163) i les tasques de documentació, reflexió i formalització que els acompanyen.

Però la investigació artística no limita el seu objecte d'estudi als processos creatius. Sota el seu aixopluc s'han obert discussions insòlites entorn de certs aspectes poc abordats sobre tècniques, estètiques, poètiques i les dimensions ètiques, socials i polítiques de l'art. Amb això, molts ideologemes, criteris i prejudicis que romanien ocults, exercint el seu poder de manera subreptícia en determinades escenes artístiques, van començar a debatre's i refutar-se obertament, la qual cosa ha promogut la transformació conscient d'alguns aspectes de la vida artística. Això ha estat particularment profitós en àmbits especialment dependents de dinàmiques d'oralitat corporal i tàcita com la dansa o la música.

Finalment, també hi ha hagut l'interès a inseminar les ontologies artístiques dins de la investigació acadèmica tradicional perquè proporcionin noves perspectives per conèixer el món i fundar una nova episteme. Es tracta del gir artístic, com li diuen Coessens, Crispin i Douglas (2009). Aquest àmbit troba un nínxol de treball molt productiu en la prolongació de les propostes d'art d'avantguarda que des dels anys seixanta combinen la creació artística amb l'etnografia, l'antropologia, la intervenció en comunitats amb risc d'exclusió, la investigació-acció i els discursos més potents de les ciències socials per dir, fer i fer veure i escoltar diverses problemàtiques contemporànies travessades per pàtines estètiques com la identitat, la migració, el gènere, la pobresa, la globalització, la marginació, l'enginyeria genètica, etc. Però també cal reconèixer que sota aquesta rúbrica s'han produït exercicis discursius tan excessius com innocus per entendre el món en general o fins i tot l'art en particular.

Després de gairebé trenta anys de recorregut institucional, aquesta modalitat de producció de coneixement transita per un moment al mateix temps fructífer i contradictori. Per exemple, comptem amb una infraestructura estable sense precedents. El 2010 es funda la Society for Artistic Research, que articula a una gran quantitat de socis, organitza un congrés internacional anual, edita el Journal for Artistic Research (JAR) i impulsa el Research Catalogue (RC). Els seus congressos han obert un espai dinàmic de reflexió crítica però que irremeiablement també circumscriuen un ecosistema autònom d'autovalidació. El JAR és una publicació alternativa a les revistes acadèmiques tradicionals, ja que integra textos, imatges, àudio i vídeos per transmetre coneixement d'una manera més adequada a les necessitats de la comunitat artística. Això li permet desplegar els seus continguts de «manera no jeràrquica» ni tradicional, cosa que possibilita la “construcció de narratives d'investigació” que es componen o llegeixen de manera no lineal (Borgdorff, 2020, 20). No obstant això, el seu format, sempre diferent per a cada article, així com pel seu sistema d'arbitratge que no és anònim, li impedeixen l'accés als principals índexs de qualitat de revistes acadèmiques. En la mesura que publicar en aquest tipus de mitjans és un requeriment de les universitats, molts artistes-acadèmics busquen altres alternatives i formats més tradicionals per difondre els seus treballs. El RC és la base de dades més important d'investigació artística del món, però les seves limitacions d'accés i formats de cerca no aconsegueixen convertir-lo en l'alternativa promesa.

Però el principal repte de la investigació artística segueix sent la seva construcció interna, la seva coherència epistèmica, la producció de models de «bones feines», els seus criteris d'avaluació i les seves irreductibles contradiccions, de vegades molt difícils de gestionar. Per exemple, per a una bona part del món artístic que transita pels seus terrenys, la recerca artística continua sent una simple interfície de supervivència de l'art dins de l'ecosistema acadèmic; un peatge molest que cal pagar per poder dedicar-se al més important: la creació habitual. Per a aquest sector, l'assoliment professional més important segueix sent exposar o actuar en espais consagrats i obtenir crítiques positives habituals, i no el fet d'experimentar, descobrir i debatre dins de contextos de parells tancats.

Un altre clàssic és la resistència o el rebuig ple a exercir la paraula parlada o escrita en relació amb la creació, cosa que no es redueix a un problema d'habilitats. Conec artistes extraordinaris que també tenen una producció intel·lectual crítica, erudita i publicada en revistes acadèmiques de prestigi però que viuen els seus compromisos artístics i acadèmics amb certa esquizofrènia: el treball intel·lectual els disturba en els moments de

creació, i viceversa. Aquí, més que un problema epistèmic o axiològic, crec que tenim un límit ontològic del qual ens hauríem d'ocupar amb més decisió. Un símptoma d'això és el rumb que està prenent l'autoetnografia artística. En molts casos es redueix a un relat abstret, descriptiu, testimonial, acrític i complaent que col·labora més a la construcció de la imatge pública de l'artista que a la transmissió de coneixement crític i útil per a la seva comunitat professional.

Finalment, malgrat que seguim publicant manuals de metodologia, cursos i reflexions epistèmiques profundes, sembla que les “formes i maneres de fer recerca artística estan genuïnament obertes i han de seguir així” (Hannula, Suoranta & Vadén, 2014, 15). Mika Elo, en l'assaig contingut en aquesta col·lecció, accepta juntament amb Henk Borgdorff que el nucli epistèmic de la investigació artística o bé està buit o bé està molt concorregut per agendes extremadament dissemblants. Per això considera que aquest àmbit no es construirà com un camp coherent a partir de proclames epistèmiques, sinó a través de la lenta sedimentació contínua de pràctiques professionals concretes. Sembla que el seu futur està en la professionalització, especialització i autonomització del camp i no en reflexions com la que esteu llegint. (...)”

Alguns altres referents treballats son:

<https://societyforartisticresearch.org/>

<https://ahrc.ukri.org/funding/research/>

<https://societyforartisticresearch.org/>

<https://www.researchcatalogue.net/>

<https://www.elia-artschools.org/>

<https://www.elia-artschools.org/documents/the-florence-principles>

http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/HUMART/SQFs_for_the_Creative_and_Performing_Disciplines_and_the_Humanities.pdf

<https://www.elia-artschools.org/userfiles/Image/customimages/products/120/share-handbook-for-artistic-research-education-high-definition.pdf>

Altra referència important, i que va ser produïda i editada per una organització membre del Campus (ESMUC) és el llibre de Rubén López Cano i Úrsula San Cristóbal, *Investigación artística en música* (<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=esmuc+Rub%C3%A9n+L%C3%B3pez+Cano+Y%C3%9Arsula+San+Crist%C3%B3bal>).

Un important referent per aquest treball es el Manual de Frascati, <https://www.fecyt.es/es/publicacion/manual-de-frascati-2015> (2018. *Manual de Frascati 2015*. OECD) que ha servit de base per l'elaboració de bora part de la normativa de les agències d'avaluació en tot el context europeu, i damunt el qual es treballaran diverses posicions crítiques del grup de treball.

Finalment es va debatre al voltant dels models actuals del context català per la legitimació de la recerca artística i es va fer referència a una publicació de la Conferencia de Decanos de las Facultades de Bellas Artes del Estado Español, "*Indicadores para la evaluación de la actividad Investigadora en los ámbitos de bellas artes. Granada. 2011*", on figura un catàleg molt complet d'indicadors per l'avaluació de l'activitat investigadora en els camps de les BBAA.

Amb totes aquestes referències, i amb la certesa que no es tracta d'un recull curós de tot el que s'ha escrit amb respecte la recerca artística, es valora com material suficient per endegar el debat al voltant de què és la recerca artística per als membres del Campus de les Arts, i a partir d'allà, com avaluem la seva qualitat.

Recull de la problemàtica actual de la recerca artística

Per iniciar aquest punt es va voler defugir del debat epistemològic de la recerca artística, deixant aquesta tasca als investigadors, i es va proposar treballar la problemàtica inserida en els àmbits que l'envolten: el sistema de recerca català.

En concret es va entendre com a necessari i assumible centrar l'anàlisi de la problemàtica en els agents públics responsables d'avaluar la recerca acadèmica, per el que es va fer un repàs per els principals posicionaments actual de les agències avaluadores (veure un resum a l'Annex 2).

Després del repàs de les posicions oficials amb respecte l'avaluació de la recerca artística es va generar un debat al voltant de com funciona a la pràctica l'avaluació: la problemàtica principal rau en que alguns centres d'algunes disciplines (com arts escèniques o cinema i audiovisuals) que realitzen graus superiors des de fa relativament poc temps en comparació a les facultats de BBAA, alguns dels seus professors no poden acreditar-se com a investigadors degut a:

1. Com que són estudis superiors de nova creació el professorat no ha pogut (o no han sabut) atresorar un catàleg històric llarg d'activitats acreditables com a recerca amb els actuals sistemes d'avaluació de les agències d'avaluació.
2. Molts dels treballs de recerca d'aquests professors son obres artístiques, i aquestes obres moltes vegades són rebutjades per les agències d'acreditació, encara que a poc a poc van acceptant-les de manera més normalitzada.

“Se ha constatado que el motivo que lleva al profesorado de Bella Artes a desistir de la petición de sexenios tiene que ver con el alto índice de fracaso que se deriva de la falta de adecuación y normalización de los criterios de evaluación.”

Conferencia de Decanos de las Facultades de Bellas Artes del Estado Español, 2011

Aquesta problemàtica limita la capacitat de les escoles per fer recerca i també de produir màsters o programes de doctorat.

Altra problemàtica derivada de la nova creació d'alguns estudis superiors d'algunes disciplines és que tampoc les agències acreditadores tenen professionals amb suficient coneixements i experiència (ni per tant suficient acreditació) en dites disciplines artístiques, complicant la tasca d'avançar cap a sistemes d'avaluació específics de cada àrea que facilitin l'acreditació acadèmica de la trajectòria professional.

L'ESMUC però explica com van superar aquesta problemàtica a la seva àrea; van buscar ser analitzats per una organització supranacional (europea) que sí comptava amb experts acreditats específics de l'àmbit música, per fer l'avaluació de la seva qualitat investigadora. Aquesta agència (MusiQue: <http://www.musique-qe.eu/>), una vegada acreditada la investigació de l'ESMUC, va facilitar molt la interlocució amb les agències catalanes i espanyoles, que finalment van acreditar l'ESMUC.

Primera definició (de mínims) al voltant del que el Campus de les Arts entén per recerca artística

Una vegada repassats alguns referents bibliogràfics, i vists els posicionaments de les agències qualificadores i les problemàtiques de la posada en pràctica dels criteris actuals, arriba el moment de la fase propositiva del treball. Es tracta ara d'afrontar la problemàtica detectada oferint al sistema de recerca català possibles solucions consensuades pels membres del Campus de les Arts, que representa el total de centres d'educació artística universitària o superior del país. S'assumeix així un paper responsable i empoderat en la construcció del sistema de recerca artística.

Aquesta tasca passa en primera instància per la definició de conceptes bàsics al voltant de l'epistemologia de la pròpia recerca artística, i reconeixent la dificultat per copsar l'amplitud de la tasca es decideix consensuar una definició de mínims sobre la recerca artística que permeti l'establiment de criteris avaluatius i comparatius més justos per part de les autoritats responsables.

La recerca i la transferència en el Campus de les Arts

La vinculació acadèmica amb les diverses formes de les arts és variada, amb disciplines històriques ben assentades com la història de l'art, i amb altres de nova creació que vinculen la creació de coneixement a la producció d'una pràctica artística. Existeixen també estudis que treballen per comprendre l'essència mateixa del fet artístic, com l'estètica des de la filosofia, i d'altres que investiguen com eficientiar els processos productius de les arts, per exemple la gestió cultural. Tots aquests àmbits fan recerca per entendre i millorar el fet artístic, com també ho fan els estudis dedicats a la conservació-restauració de les arts, o a la difusió de les mateixes. Hi ha inclús recerques que utilitzen les arts com a mitjà per aconseguir més participació ciutadana, una millor salut o millors resultats educatius. I per tant tota la recerca d'aquests estudis superiors és també susceptible de participar del Campus de les Arts.

Per tal de diferenciar la recerca al voltant de les arts que es realitza en el marc de l'acadèmica, de la recerca que pot produir-se en la pràctica artística general, és escaient l'acceptació d'una sèrie de condicionants que han de servir per què el nou coneixement generat per les arts serveixi per fer evolucionar la pròpia disciplina. Aquest posicionament implica una reducció de la riquesa i la potència que l'experimentació artística podria aportar a l'acadèmica, però ajuda a enfortir la valoració d'aquest àmbit dins i fora de l'acadèmia com a font de nou coneixement, i també facilita la relació amb altres camps de recerca aliens al fet artístic.

Els criteris que s'han d'acomplir per identificar qualsevol recerca (inclosa l'artística) serveixen per estandarditzar els mètodes i tipologies de recerca acceptada per l'acadèmica. Són per tant criteris restrictius, disciplinaris, que en especial en l'àmbit de les arts sempre han d'estar sota crítica, ja que la pròpia pràctica artística no es pot entendre si no és com a generadora de noves maneres d'entendre el món, i per tant enfrontada a qualsevol mena d'estandardització de les seves formes de pràctica.

Per poder començar la crítica d'aquests criteris però, és convenient assumir-ne els mínims comuns de tota recerca acadèmica que permeti la comparança entre àmbits. Per tant la recerca artística hauria d'acomplir els següents criteris, tot ja apuntant possibles crítiques als mateixos (Frascati, 48):

1. Orientada a nous descobriments (nova). Tota recerca artística ha de buscar generar nou coneixement que permeti l'evolució de la disciplina. L'obra artística segons el Manual de Frascati, pot no accomplir aquest criteri, ja que "el que busca és una nova forma d'expressió, més que no pas un nou coneixement". Evitant entrar en la discussió profunda sobre l'epistemologia de l'art, es pot argumentar que a part de la pràctica artística, la recerca en aquest àmbit inclou un resultat teòric perfectament compatible amb els estàndard acadèmics.
2. Es basa en conceptes i hipòtesis originals i que no resultin obvis (creativa). Encara que la creativitat és inherent a tota pràctica artística, la teorització de la recerca artística també ha de ser-ho, derivada o no de la creativitat artística.

3. Hi ha incertesa pel que fa al resultat final (incert). L'obra artística resultant d'una pràctica no pot entendre's com a resultat previsible, de la mateixa manera que un article científic no pot ser-ho. És el contingut de l'article o l'experimentació que ha donat lloc a l'obra el que defineix la recerca, i en aquest sentit, és la derivació teòrica resultant d'una pràctica artística, la que ha de ser incerta amb respecte el seu resultat final.
4. Estar planejada i presupostada (sistemàtica). En aquest context, "sistemàtic" vol dir que l'R + D es porta a terme segons un pla, mantenint un registre tant del procés com dels resultats. Això implica que perquè una pràctica artística sigui recerca, ha de néixer amb la intenció de fer recerca i no sols experimentació artística. Aquest criteri també ha de permetre l'avaluació externa.
5. Dóna lloc a resultats que poden transferir-se i/o reproduir-se . En ser l'objectiu de l'R + D augmentar el volum de coneixements que ja existeixen, els resultats no poden ser tàcits (és a dir, únicament en les ments dels investigadors/artistes), ja que tant aquests com el coneixement associat, poden córrer el risc de perdre's. En el Manual de Frascati tampoc es considera aquest criteri aplicable a les arts, però es pot argumentar el mateix que en el criteri de novetat: no és l'obra sinó la teorització sobre la mateixa la que sí té potencial de transferibilitat i/o reproductibilitat.

Aquests criteris encara que generals a tota recerca de l'àmbit de les arts, han d'aplicar-se de manera diferenciada segons el tipus de recerca artística. Amb la intenció de clarificar es proposa de categoritzar en tres grans grups les diverses tipologies de recerca susceptibles de participar en el Campus de les arts: la recerca artística, la recerca basada en la pràctica artística, i la recerca artística en disseny (Vegeu Fig. 1).

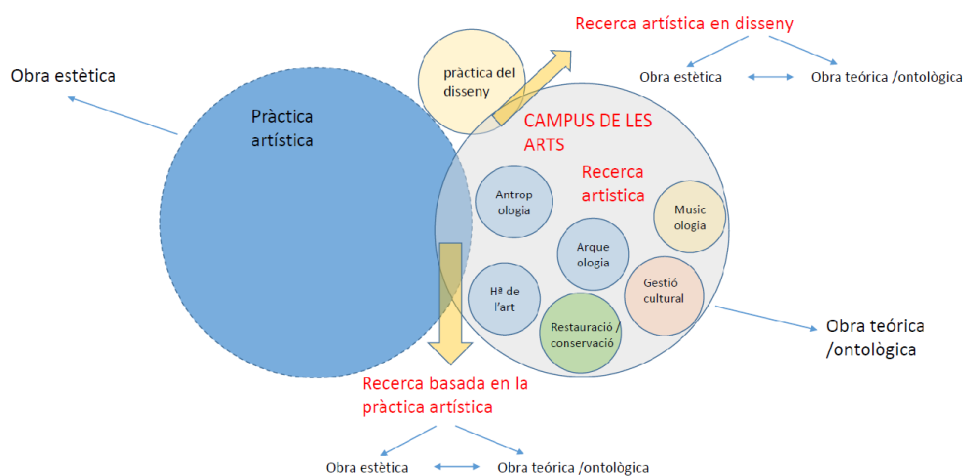

Figura 1: Creació pròpia

A. Recerca artística: És la recerca científica típica aplicada a l'estudi de les arts. (investigació per l'art i investigació sobre l'art en el Manual de Frascati). Els seus resultats són essencialment teòrics encara que es pugui utilitzar algun tipus de pràctica com a mètode experimental.

Pot subdividir-se en investigació bàsica, aplicada o experimental.

- a. La investigació bàsica consisteix en treballs experimentals o teòrics que s'empren sobretot per obtenir nous coneixements sobre els fonaments de fenòmens i fets observables, sense intenció d'atorgar-los cap aplicació o utilització determinada.
- b. La investigació aplicada consisteix en treballs originals realitzats per adquirir nous coneixements; però, està dirigida fonamentalment cap a un objectiu o propòsit específic pràctic.
- c. El desenvolupament experimental consisteix en treballs sistemàtics basats en els coneixements adquirits de la investigació i de l'experiència pràctica, i en la producció de nous coneixements, que s'orienten a la fabricació de nous productes o processos, o millorar productes o processos que ja existeixen.

Altres fonts que sorgeixen ja des de l'òptica acadèmica de recerca en arts defineixen aquest tipus de recerca com a recerca dirigida per la pràctica, i la defineixen de la següent manera:

“La investigació dirigida per la pràctica s'ocupa de la naturalesa de la pràctica i condueix a nous coneixements que tenen un significat operatiu per aquesta pràctica. L'objectiu principal de la investigació és avançar en el coneixement sobre la pràctica, o avançar en el coneixement dins de la pràctica.

En una tesi doctoral, els resultats de la investigació dirigida per la pràctica es poden descriure completament en forma de text sense la inclusió d'un resultat creatiu. Aquesta recerca inclou la pràctica com a part integral del seu mètode i, sovint, cau dins de l'àrea general de la investigació d'acció.

Les tesis doctorals que sorgeixen d'aquest tipus de recerca relacionada amb la pràctica no són les mateixes que inclouen artefactes i treballs com a part de la presentació”.

Les àrees de coneixement que poden acollir aquest tipus de recerca estan principalment localitzades sota la disciplina de les humanitats (Frascati): Història i arqueologia, idiomes i literatura, filosofia, ètica i religió, art i altres humanitats. Però, i com a tret característic d'aquest tipus de recerca, també encabeix altres àrees del coneixement de

l'àrea de les ciències socials: psicologia, economia i negocis, ciències de l'educació, sociologia, dret, ciències polítiques, geografia social i econòmica, periodisme i comunicacions.

Aquí però no s'exhaureix les possibilitats d'aquest tipus de recerca artística, ja que per exemple hi han àrees de coneixement típicament vinculades a les facultats de belles arts com la conservació-restauració de béns culturals, que es nodreixen dels coneixements i els mètodes de recerca d'àrees com les ciències químiques, físiques o biològiques, podent-se arribar a pensar en recerques artístiques que inclús impliquin disciplines ingenierils com la nanotecnologia.

És necessari apuntar un fet especial d'unes altres recerques que, encara que encabides sota aquest paraigua de la recerca artística, focalitzen la seva atenció ja no tant en el fet artístic, sinó en els efectes de les pràctiques artístiques en processos d'innovació. Aquestes recerques poden utilitzar mètodes provinents de les arts (la performativitat com a mètode d'intervenció social, per exemple) per enriquir anàlisis socials o treballs de camp, però sense cap relació directa amb la creació d'una obra artística. Altres àmbits de recerca, inclús de la ciència bàsica, s'apropen a les arts buscant les preguntes fonamentals que inicien tot procés científic. D'altres s'apropen per imaginar potencials solucions o noves aplicacions a resultats científics o tecnològics, tractant de capitalitzar la creativitat inherent de l'artista. Així tot gran centre de recerca bàsica té un programa que acull a artistes i els relaciona amb els seus principals investigadors.

Els resultats teòrics d'aquestes recerques purament científiques difícilment poden ser detectades i classificades com de recerca artística, però proposen tot un amplíssim camp d'acció per la transferència dels resultats de les recerques artístiques. Prova d'això és que a part dels grans centres científics i tecnològics també les grans multinacionals basades en l'R+D desenvolupen el seu propi programa de residències artístiques, signe que aquesta transferència de creativitat artística interessa.

Aquestes recerques limiten i transiten amb la següent de les categories de recerca artística.

B. Recerca basada en la pràctica artística: (expressió artística enfront de la investigació en el Manual de Frascati). Els seus resultats són teòrics i estètics, i comporta per tant una pràctica artística. Aquesta forma de recerca genera nou coneixement del diàleg que s'estableix entre la teoria i la pràctica. És una disciplina de relativa nova creació i el debat al voltant del que és i del que no és encara està força obert.

La recerca basada en la pràctica (L. Candy. 2006) és una investigació original realitzada per obtenir nous coneixements, en part mitjançant la pràctica i els resultats d'aquesta pràctica. Les afirmacions d'originalitat i contribució al coneixement poden demostrar-se a través de resultats creatius que poden incloure artefactes com imatges, música, dissenys, models, mitjans digitals o altres resultats com presentacions i exhibicions, mentre que la importància i el context de les afirmacions es descriuen en paraules, ja que només es pot obtenir una comprensió completa amb referència directa a aquests resultats.

Un doctorat basat en la pràctica es distingeix d'un doctorat convencional perquè els resultats creatius del procés d'investigació es poden incloure en la presentació per a l'examen i la reclamació d'una contribució original al camp ha de demostrar-se a través de la feina creativa original. Les presentacions doctorals basades en la pràctica han d'incloure una contextualització substancial de la feina creativa. Aquesta avaluació o anàlisi crítica no només aclareix la base de la reclamació de l'originalitat i ubicació de la feina original, sinó que també proporciona la base per a un judici sobre si es compleixen els requisits acadèmics generals.

Això podria definir-se com el procés de judici de la defensa de la tesi, que hauria de validar-la com una contribució al coneixement en el camp, mostrant poders d'anàlisi a escala de doctorat i domini del coneixement contextual existent, en una forma que sigui accessible i auditable per parells experts.

Les àrees de coneixement que poden acollir aquest tipus de recerca estan principalment localitzades sota la disciplina de les humanitats, en concret en l'àmbit de les arts (Frascati).

Cada llenguatge artístic però, pot tenir una particular aproximació a la recerca basada en la pràctica, i en especial amb els indicadors d'avaluació derivats d'aquesta recerca. Així resulta convenient particularitzar cadascuna de les expressions per permetre idiosincràcies particulars com per exemple la problemàtica entre creació i interpretació en el cas de la música o les arts escèniques, o l'enregistrament de l'art d'acció.

C. Recerca artística en disseny: dins de la pràctica del disseny és la recerca que te a veure exclusivament amb les obres de caràcter estètic.

La definició d'aquesta recerca resulta complexa, ja que també ho és la pròpia definició del concepte disseny. El manual de Frascati comenta que no s'ha arribat a cap acord pel que fa a la definició de "disseny", i que el disseny s'ha descrit com una potencial activitat d'innovació

polifacètica orientada a la planificació i disseny de procediments, especificacions tècniques i altres usos, així com característiques funcionals per als nous productes i processos. Apunta igualment la dificultat per justificar la novetat i la incertesa de la pràctica del disseny en projecte d'R+D.

En el cas però de la recerca artística del disseny, la focalització exclusiva en projectes amb components de pràctica estètica facilita la definició no sols de la detecció de projectes on el disseny és protagonista (i no activitat secundària d'una recerca més àmplia), sinó que també ajuda a salvar els dubtes sobre la novetat i la incertesa de l'R+D artística en disseny.

Els resultats esperats d'aquest tipus de recerca, igual que els basats en la pràctica artística, provenen d'un doble vessant: per un costat els derivats de la teorització de la recerca, i per l'altre els resultats estètics provinents de l'exercici d'una pràctica creativa. Tots dos han de mantenir uns estàndards que avalin la seva qualitat, sobretot en la dimensió teòrica que ha de validar que es compleixin els criteris comuns de la recerca, incloent-hi la novetat i en la incertesa de la recerca també.

El fet diferencial amb la resta de recerca artística és doncs que la seva pràctica permet generar obres que, encara que no són artístiques, ja que contenen cert grau de funcionalitat, contenen una intenció estètica i s'ideen en grau considerable utilitzant els coneixements generats per les arts.

Les àrees de coneixement que poden acollir aquest tipus de recerca estan principalment localitzades sota la disciplina de les humanitats, específicament en arts, però també poden encabir-se en estudis de mitjans de comunicació, o inclús de les àrees d'enginyeries i tecnologia.

Primera proposta de conclusions

La recerca artística és una disciplina acadèmica nova, però és força heterogènia tal i com la comprèn el Campus de les Arts: hi conviuen camps diversos de recerca al voltant de les arts, com la història de l'art, l'estètica, la conservació-restauració, el disseny o la recerca basada en la pràctica artística. Cadascuna de les àrees té dinàmiques i problemàtiques diferenciades, però amb un nexse fonamental en comú: la presència protagonista de les arts en la seva recerca.

1. Aquesta heterogeneïtat de la recerca es pot ordenar segons la posició que ocupa la pràctica artística en la recerca:
  - a. Si l'art és l'objecte d'estudi llavors es pot anomenar recerca artística. És la recerca científica típica aplicada a l'estudi de les arts i hi inclou disciplines com història i arqueologia, idiomes i literatura, filosofia, ètica i religió, art i altres humanitats, i altres ciències socials quan estudien objectes o accions artístics.
  - b. Si l'art és el mètode i fi últim de la recerca, es pot anomenar recerca basada en la pràctica artística. Els seus resultats són teòrics i estètics, i comporta per tant una pràctica artística. Aquests estudis es centren en la disciplina de les humanitats.
  - c. Si pràctica artística és part fonamental de la recerca, però no adreçada a fer obra artística sino obra funcional estètica, es pot anomenar recerca artística en disseny. La seva pràctica permet generar obres que, encara que no són artístiques, ja que contenen cert grau de funcionalitat, contenen una intenció estètica.
2. La visió del tipus de recerca que pot acollir el Campus de les Arts és àmplia i multidisciplinària. Àmplia perquè s'obri a acollir qualsevol recerca vinculada a les arts, vingui de la disciplina que vingui. I multidisciplinària perquè esperonarà els projectes que interactuen entre les fronteres de cadascun dels camps del saber, tant entre llenguatges artístics com entre disciplines diferents. Aquesta aproximació engrandeix l'impacte del projecte del Campus tant a nivell social com acadèmic, i permet un discurs molt més entenedor per la societat i una presència superior en l'ecosistema acadèmic.

3. L'heterogeneïtat de perfils dins el Campus de les Arts condiciona l'equipament entre membres, però proporciona tota una sèrie de coneixements, recursos, i aixopluc per establir estratègies de reducció de les desigualtats que acabaran per afavorir a tothom. Les diferències derivades de processos diversos de consolidació dels estudis superiors d'art suposa un primer repte a l'hora de proposar accions conjuntes, però l'existència del Campus permet unificar i aclarir discursos per exemple interlocutar amb les administracions públiques, o per establir estratègies de creixement de l'àmbit.
4. Els òrgans responsables de l'avaluació de la qualitat de la recerca artística la visualitzen com a pràctica artística en general, sense fer distinció entre la pràctica artística general, i la pràctica artística englobada en un procés de recerca acadèmica. La posició del Campus de les Arts es la de proposar una sèrie de criteris d'objectivització de la qualitat que permetin la distinció i facilitin el reconeixement.
5. A la vegada aquests criteris han de permetre una interlocució clara amb les agències d'avaluació, les quals tindran un sol criteri amb el que discutir.
6. Aquesta entesa en l'assumpció d'uns criteris comuns d'avaluació de la recerca artística ajudarà, a part de la interlocució, a incrementar el nivell investigador de tots els membres del Campus, ja que proporciona una norma clara que facilitarà la comprensió per part de l'investigador, i facilitarà la realització de treballs conjunts com programes de doctorat, grups de recerca compartits, projectes de recerca europea, xarxes internacionals.
7. Les dificultats en l'avaluació de la recerca artística en algunes disciplines parteix de la manca d'avaluadors experts, el que pot generar avaluacions defectuoses. Malgrat això, hi han experts, però com que no es poden acreditar com a tal, la fallada es perpetua. S'ha de demanar a les agències solucions extraordinàries a aquesta fallada que permetin avaluacions més justes.

Cap a un catàleg de criteris d'avaluació de la recerca artística, amb criteris comuns i específics per cada expressió

L'elaboració d'un catàleg de criteris d'avaluació es una tasca que se'ns dubte es presenta com d'alt abast i que el grup de treball no pot assumir en tota la seva complexitat. Sí es pot intentar assenyalar l'estat de la qüestió des de la perspectiva de la recerca del Campus de les Arts. També es poden referenciar altres treballs exitosos que han intentat identificar i sistematitzar tot un sistema d'indicadors concrets d'avaluació, amb la voluntat que serveixi com a punt de partida per en el futur construir un sistema d'indicadors útil i fiable.

Aquest futur catàleg com es lògic deurà estar en continua revisió, ja que es tracta d'un sistema de recollida d'indicis que hauria d'evolucionar al mateix ritme que el mon acadèmic i la societat on es desenvolupa. I encara hauria d'evolucionar més ràpid que la resta de camps del coneixement acadèmic si es te en compte la pròpia idiosincràsia de la pràctica artística, que no en poques ocasions experimenta amb els límits que ens imposablem com a societat, també des de la pròpia acadèmia, per proposar-ne noves formes relacionals que en ocasions poden sobresortir del sistema de rastreig d'indicis. La constant atenció i l'obertura de mires hauria de ser el tret diferencial del sistema d'indicadors de la qualitat de la recerca artística.

El possible catàleg de criteris de recerca ha de tenir la forma diferenciada dels tres tipus de recerca artística, ja que la multiplicitat de disciplines que estudien el fet artístic condicionen les diverses problemàtiques de la seva avaluació. Així per una majoria de disciplines ubicades dins el primer i més ampli cercle de la recerca artística, els criteris estan ben assentats des de fa temps (H^a de l'art, sociologia, musicologia,..), amb les crítiques i contradiccions que apareixen en qualsevol criteri avaluatiu de la qualitat científica. Però en altres casos aquests criteris estan lluny de copsar-se (conservació-restauració), afegint complexitat a un sistema propi i comú.

Per l'àrea de recerca basada en la pràctica artística, és on més esforços s'estan posant últimament per aconseguir el seu encaix en el sistema acadèmic, doncs en bona mesura aconseguir formular una bona recepta

hauria d'aplanar el camí per la resta de disciplines que hi treballen en àrees subjacents a les arts. I amb el que respecta a l'àrea de recerca artística en disseny, és un àmbit que encara necessita de molt de treball.

Aquestes àrees que mantenen dificultats en l'encaix en els sistema acadèmic solen ser les històricament vinculades a les facultats de Belles Arts, per la qual cosa ja fa unes dècades es va començar a treballar en la millora de la situació.

En la conferència de decans de BBAA i en la publicació que la va seguir (Conferencia de Decanos de las Facultades de Bellas Artes del Estado Español, *Indicadores para la evaluación de la actividad Investigadora en los ámbitos de bellas artes*, 2011), es va posar sobre la taula la problemàtica específica d'aquest camps en concret, tot partint de la base dels estudis tradicionals que es treballaven a les facultats de belles arts, recategoritzats en l'ocasió de la següent manera: Es va passar de dels categories Pintura, Escultura i Dibuix a Arts, Audiovisuals, Disseny i Conservació i restauració del patrimoni.

Aquesta conferència va servir com a primer intent d'indexació i jerarquització de proves de mèrits, centrant-se fonamentalment en les aportacions extraordinàries (p. 3):

Sin embargo, debido a que no encuentra los canales adecuados para su difusión y reconocimiento, una parte considerable de esta investigación no se hace lo suficientemente visible en el ámbito universitario. Tampoco se manifiesta a través de la evaluación de la CNEAI, ya que el alto índice de fracaso lleva a los investigadores en Bella Artes a no solicitar la evaluación de su actividad.

Es preciso buscar soluciones a estos problemas, ya que no solo afectan al profesorado en el desarrollo y reconocimiento de su carrera profesional, sino que también tiene repercusiones en otros ámbitos universitarios, como la constitución de grupos y centros de investigación, la propuesta y concesión de proyectos de I+D, la participación en comisiones evaluadoras de la investigación, o de los concursos docentes, así como en la organización académica de los programas y escuelas de doctorado, etc., ya que en todos estos casos se exigen a sus responsables unos currículos en investigación en donde uno de los requisitos está directamente relacionado con el número de tramos reconocidos.

La investigación en Bellas Artes viene siendo un tema de intenso debate dentro y fuera de las Facultades de Bellas Artes. Sin embargo, la cada vez mayor importancia que está adquiriendo el reconocimiento explícito de dicha investigación ha hecho que los

decanos hayan decidido concretar sus acciones y elaborar una propuesta de indicadores objetivos de calidad, que permitan reconocer la creación artística en todas sus posibilidades. (pag 2). (...) La finalidad ha sido la creación de las herramientas que en el futuro han de servir para fomentar la producción científica de calidad susceptible de ser evaluada a partir de las conclusiones del estudio. Para ello se ha hecho revisiones de los distintos tipos de producción científica que se generan en el ámbito artístico y que son susceptibles de ser sometidos a evaluación (con especial incidencia en la aportaciones extraordinarias).

En nuestro campo las aportaciones extraordinarias son muy habituales y por ello es preciso clarificarlas y sistematizarlas. Las aportaciones son extraordinarias no porque sean excepcionales, sino porque amplían el registro del marco normalizado. (pag 3).

És doncs un bon començament des d'on construir un nou sistema d'avaluació de la recerca artística més just amb el treball fet.

Següents línies de treball

- Interlocució: La manca de personal acreditat com a investigador en disciplines joves (disseny, arts escèniques, conservació-restauració,...), demana com a solució un tracte diferencial per l'acreditació del professorat ja que les carreres professionals difícilment son justament avaluades per els motius abans presentats. S'ha de demanar als organismes responsables, sense renunciar a cap dels criteris de la recerca artística plantejats, una solució excepcional en la consideració d'aquest personal de recerca (avaluadors internacionals experts, nous criteris específics per cada llenguatge artístic, eliminació d'altres criteris segons la disciplina,...).
- Acord de criteris: abans d'engegar el treball d'interlocució caldrà però acordar internament quins serien aquests nous criteris d'avaluació de la recerca per cada àmbit, i quines mesures excepcionals es poden demanar.
- Recerca conjunta: en paral·lel es poden estudiar fórmules per desenvolupar algun projecte conjunt de recerca multidisciplinar sota el paraigües del Campus de les Arts.
- Programa educatiu: de la mateixa manera i tenint en compte la realitat del mapa de la formació superior artística a Catalunya, es poden estudiar quines fórmules permetin desenvolupar algun programa educatiu conjunt de tercer cicle.

Referències del text de López-Cano

- Borgdorff, H. (2020). Cataloguing Artistic Research. The Passage from Documented Work to Published Research. A H. Borgdorff, P. Peters & T. Pinch (Eds.), *Dialogues Between Artistic Research and Science and Technology Studies* (pp. 19-30). New York: Routledge
- Coessens, K., Crispin, D., & Douglas, A. (2009). *The Artistic Turn: A Manifesto*. Leuven: Orpheus Instituut; distribuït per Leuven University Press
- Hannula, M., Suoranta, J., & Vadén, T. (2014). *Artistic Research: Methodology. Narrative, Power and the Public*. New York: Peter Lang
- López-Cano, R., & San Cristóbal, Ú. (2014). *Investigación artística en música: Problemas, métodos, paradigmas, experiencias y modelos*. Barcelona: Fonca-Esmuc
- Rössler, F., & Schulte, P. (2018). Against Functionalization: On Artistic Research. A A.-N. Ahmad, M. Fielitz, J. Leinius & G. M. Schlichte (Eds.), *Knowledge, Normativity and Power in Academia: Critical Interventions* (pp. 151-162). Frankfurt: Campus Verlag
- Schippers, H., Tomlinson, V., & Draper, P. (2017). Two Decades of Artistic Research. A *Artistic Research in Music: Discipline and Resistance: Artists and Researchers at the Orpheus Institute* (pp. 163-171). Leuven: Leuven University Press

Annexes

Annex 1: Participants en els grups de treball

ERAM	Eduard Molner Closas
ESMUC	Rolf Backer
Institut del Teatre	Anna Solanilla
UB	Raquel Pelta Resano
UB	Laura Baigorri
MASSANA	Antonio Ortega
ESCRBCC	Miquel Mirambell
JAM SESSION	Marc Galindo Mayés
UB	Anna Nualart Torroja
ELISAVA	Albert Montull
ESDAP Catalunya	David Serra
ESDAP Catalunya	Carme Ortiz
Eòlia	Julia Faneca
ESCAC	Jaume Macià Viles
ESDI	Ilaria Bellatti
IED	Eduard Castañé

Coordina Francesc Benlliure (UB/FBG – UOC)

Annex 2: Resum de les posicions de les agències de qualificació de la recerca amb respecte la recerca artística

MANUAL DE FRASCATI

(manual de referència per les agències europees i nacionals)

OCDE (2015), Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities. Publicado por acuerdo con la OCDE, París (Francia). DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264239012-en>

I+D i disseny

(OCDE 2015, pag. 68 i 69). Algunas de las actividades relacionadas con el diseño se pueden considerar I+D en la medida que desempeñen un papel en el proceso de desarrollo del producto, el cual está orientado a algo “nuevo” (pero no necesariamente a nuevo conocimiento), es creativo y original, puede formalizarse (lo pueda ejecutar un equipo especializado) y da como resultado un *output* codificado que pasará al equipo de desarrollo. La diferencia principal con la I+D es que probablemente no se encontrará ninguna incertidumbre si son diseñadores experimentados los que colaboran en el proyecto de innovación. Esto hace pensar que el diseño no es I+D (...). Mientras que un proyecto de I+D tiene que contener el factor de la incertidumbre sobre si se obtendrá el resultado esperado en el plazo acordado, la incertidumbre que entraña un proyecto de diseño se verá directamente afectada por la claridad y viabilidad de sus metas originales. (...) Para abordar esta incertidumbre pudiera ser necesario llevar a cabo actividades de I+D además del uso de herramientas de diseño que ya existen.

I+D i arts

(OCDE 2015, pag. 69 i 70). Para abordar la discusión sobre la I+D y la creación artística, puede resultar útil hacer una distinción entre “investigación para el arte”, “investigación sobre el arte” y “expresión artística”.

Investigación para el arte: La investigación para el arte consiste en el desarrollo de bienes y servicios para satisfacer las necesidades de expresión de los artistas e intérpretes. (...)

Investigación sobre el arte (estudios sobre la expresión artística): La investigación básica o aplicada forma parte de la mayoría de los estudios artísticos (musicología, historia del arte, estudios teatrales,

estudios de medios, literatura, etc.). (...) En lo que respecta a las actividades de conservación y restauración (si no se incluyen en el grupo mencionado anteriormente), se recomienda identificar a los proveedores de estos servicios técnicos como ejecutores de I+D. (...)

Expresión artística frente a investigación: Las representaciones artísticas generalmente se encuentran excluidas de la I+D. Las representaciones artísticas no cumplen el criterio de novedad de la I+D, ya que lo que buscan es una nueva forma de expresión, más que de conocimiento. Asimismo, el criterio de ser reproducible (cómo transferir el conocimiento potencialmente producido) tampoco se cumple. En consecuencia, no se puede suponer que las escuelas de arte y los departamentos artísticos de las universidades vayan a llevar a cabo actividades de I+D sin pruebas adicionales que lo respalden. (...)

No obstante, si las instituciones de enseñanza superior conceden un título de doctorado a un artista como resultado de sus representaciones artísticas tendría que ser evaluado caso por caso. La recomendación es adoptar un enfoque “institucional” y tener en cuenta únicamente como I+D la práctica artística a la que las instituciones de enseñanza superior consideren I+D (...).

ANECA

Boe.es. (2020). [online] Available at: <https://boe.es/boe/dias/2018/11/26/pdfs/BOE-A-2018-16138.pdf> [Accessed 19 Feb. 2020].

(Boe.es, 2020, pag Pág. 115215 - 115217)5. En la valoración de aportaciones correspondientes a las áreas de Bellas Artes podrán considerarse como extraordinarias: i) las exposiciones individuales o colectivas, ii) obra premiada, iii) trabajos de conservación o restauración, y iv) encargos artísticos institucionales o empresariales (obras de carácter público, diseño y publicidad). Los criterios que deben reunir tanto las aportaciones como sus medios de difusión para ser consideradas como de «impacto» son los siguientes:

5. Criterios sobre la calidad del medio de difusión. Se centrarán en la relevancia de los siguientes aspectos:
  - a) Tipo de espacio expositivo y su proyección internacional.
  - b) Edición de catálogo (ISBN, extensión, relevancia de los autores de los textos, traducción a otras lenguas, etc.).
  - c) Patrocinadores, productores, promotores o distribuidoras.
  - d) Tipo de convocatoria (incluyendo en su caso otros posibles premiados) y forma de adjudicación (tipo, cuantía, etc.).
  - e) Jurado, comité externo, comisión de seguimiento o similar.

5. Criterios sobre la calidad del proyecto artístico:
  - a) Magnitud de la aportación (individual /colectiva, largometraje /cortometraje, bienes inmuebles/ bienes muebles, proyectos integrales, proyectos interdisciplinarios, etc.).
  - b) Identificación y relevancia del proyecto artístico (patrimonio cultural, BIC, etc.), de su itinerancia (otros espacios expositivos, festivales, salas de proyección, etc.), del comisario y de los artistas/ investigadores participantes.
  - c) Selección para participar en otras exposiciones, certámenes o similares de relevancia, así como otros premios y menciones.
  - d) Vinculación a proyectos de investigación relevantes concedidos en convocatoria pública competitiva.
5. Criterios sobre la repercusión de la aportación:
  - a) Identificación y relevancia de medios especializados: referencias bibliográficas recogidas en libros o catálogos, revistas especializadas, trabajos de investigación, tesis doctorales, bibliografías académicas, etc.
  - b) Identificación y relevancia de medios audiovisuales.
  - c) Invitación a participar en talleres, conferencias o ponencias de calidad.
6. Respecto al comisariado de exposiciones se valorará el trabajo de investigación publicado en el catálogo de la exposición, es decir, el artículo de reflexión sobre Estética o Teoría del arte documentado en el mismo, así como los criterios determinados en el punto 5 respecto a la calidad del proyecto, medio de difusión y repercusión en los medios especializados nacionales e internacionales.
7. Respecto a la música, se tendrán en cuenta las composiciones publicadas o estrenadas por intérpretes reconocidos. Para la musicología se evaluarán las ediciones críticas que constituyan un estudio razonado de la fijación del texto musical, con la correspondiente mención de las fuentes y variantes musicales. No merecerán esta consideración, por el contrario, las simples revisiones de partituras –impresas o manuscritas–, salvo que vayan acompañadas de estudios preliminares o de anotaciones fruto de una investigación personal.

8. Aplicando lo anterior, no se tomarán en consideración:
- a) Los libros de texto, apuntes, artículos, obras y diccionarios de divulgación o artículos de opinión.
  - b) Las enciclopedias (entradas o edición).
  - c) Las ediciones de textos, coordinaciones o las traducciones, salvo que incluyan estudios preliminares o anotaciones que sean fruto de una investigación original y supongan una aportación valiosa a su campo temático.
  - d) Las catalogaciones que no incluyan estudios históricos o artísticos.
  - e) Las transcripciones, si no van acompañadas de juicio crítico o análisis histórico del documento.
  - f) Los prólogos, fichas de catálogos e introducciones convencionales, que no superen la condición de mera presentación de la obra prologada y carezcan de interés crítico per se.
  - g) Las actas de congresos y similares, que no respondan a criterios de calidad equiparables a los exigidos para las revistas científicas y para libros y capítulos de libro señalados en el punto 4.
  - h) Los volúmenes de homenaje, que no respondan a criterios de calidad equiparables a los exigidos para las revistas científicas y para libros y capítulos de libro señalados en el punto 4.
  - i) Los proyectos de investigación y la dirección de tesis doctorales que no sean de excepcionalidad contrastada.
  - j) La reiteración de publicaciones en revistas o editoriales asociadas al mismo organismo donde el solicitante realiza la investigación o en aquellas de cuyos comités de redacción o instancias de dirección forme parte el solicitante.
  - k) La reiteración de trabajos artísticos en el mismo organismo donde el solicitante realiza su investigación.
  - l) La reiteración de comisariados en el mismo organismo donde el solicitante realiza su investigación.
  - m) La presentación como aportaciones diferentes de sucesivas exhibiciones, muestras o actividades que se reiteren

periódica u ocasionalmente. Sólo una de ellas podrá tomarse en consideración.

- n) Más de tres exposiciones colectivas o comisariados en un mismo tramo.
- o) Trabajos reiterativos conceptual y temáticamente, sin que aporten innovación respecto a lo ya publicado.

Podrá, por consiguiente, reducir la calificación asignada a una aportación:

- a) La recurrencia no justificada de artículos en una misma revista.
  - b) La recurrencia no justificada de comisariados en una misma institución.
  - c) La recurrencia no justificada de exposiciones en una misma institución.
  - d) En cada tramo no se considerarán más de tres exposiciones colectivas.
9. Como norma general, para poder alcanzar una evaluación positiva, las cinco aportaciones del currículum vitae abreviado deberán cumplir lo descrito en los apartados anteriores.
10. Con carácter orientador y no excluyente, se considera que para poder alcanzar una evaluación positiva en las áreas de Historia y Arte, al menos una de las aportaciones debe ser un libro monográfico de investigación que cuente con indicadores de difusión y referencia internacionales y cumpla los requisitos que se indican en el apartado 4; o bien que dos de las aportaciones sean artículos publicados en revistas internacionales que cumplan con los requisitos que se indican en el apartado 3; o bien que una de las aportaciones sea un artículo en una revista internacional que satisfaga los criterios arriba indicados y otra, un capítulo de libro, en un volumen que cumpla los requisitos indicados para éstos.

(...) Con carácter orientador y no excluyente, se considera que para poder alcanzar una evaluación positiva en los ámbitos de las Bellas Artes (arte, audiovisual, diseño y conservación y restauración), todas las aportaciones podrán ser de carácter extraordinario, y en concreto de las especificadas en el punto 5. En ese caso habrán de aportarse referencias precisas y datos suficientes para su identificación y estimación, y en concreto sobre su índole (exposición colectiva,

individual, itinerante, escenografía, audiovisual, cortometraje, proyecto de diseño, publicidad, etc.), sobre la calidad del medio de difusión (espacio expositivo, feria, festival, bienal, etc.) y sobre su repercusión, siempre conforme a lo que se especifica en el citado punto 5.

AQU

Portaldogc.gencat.cat. (2020). [online] Available at:

<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/8032/1777622.pdf>
[Accessed 19 Feb. 2020].

ANUNCIS DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'EMPRESA I CONEIXEMENT

AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA

RESOLUCIÓ EMC/3588/2019, de 23 de desembre, per la qual es dona publicitat als criteris específics per a l'avaluació de l'activitat de recerca del personal docent i investigador de les universitats públiques de Catalunya per a l'assignació dels complements addicionals per mèrits de recerca.

(Portaldogc.gencat.cat, 2020. Pag 5 i 6) En la valoració de treballs de caràcter artístic (art, audiovisual i disseny) i de conservació i restauració es consideraran com a aportacions extraordinàries: i) les exposicions individuals o col·lectives, ii) premis, iii) treballs de conservació o restauració, i iv) encàrrecs artístics institucionals o empresarials (obres de caràcter públic, disseny i publicitat).

Pel que fa als criteris sobre la qualitat del medi de difusió i les aportacions per ser considerats "d'impacte", es tindrà en compte la rellevància dels següents aspectes:

- a) Tipus d'espai expositiu i la seva projecció internacional.
- b) Edició de catàleg (ISBN, extensió, rellevància dels autors dels textos, traducció a altres llengües, etc.).
- c) Patrocinadors, productors, promotors o distribuïdores.
- d) Tipus de convocatòria (incloent si escau altres possibles premis) i forma de l'adjudicació (tipus, quantia, etc.).
- e) Jurat, comitè extern, comissió de seguiment o similar.

En relació amb els criteris sobre la qualitat del projecte artístic, es tindrà en compte el següent:

- a) Magnitud de l'aportació (individual/col·lectiva, llargmetratge/curtmetratge, béns immobles /béns mobles, projectes integrals, projectes interdisciplinaris, etc.).
- b) Identificació i rellevància del projecte artístic (patrimoni cultural, BIC, etc.), de la seva itinerància (altres espais expositius, festivals, sales de projecció, etc.), del comissari i dels artistes/investigadors participants.
- c) Selecció per participar en altres exposicions, certàmens o similars de rellevància, així com altres premis i mencions.
- d) Vinculació a projectes d'investigació rellevants concedits en convocatòria pública competitiva.

Per cada tram no es consideraran més de 3 exposicions col·lectives.

En relació amb els criteris sobre la repercussió de l'aportació, es tindrà en compte el següent:

- a) Identificació i rellevància dels mitjans especialitzats: referències bibliogràfiques recollides en llibres o catàlegs, revistes especialitzades, la tutela de treballs de recerca, tesis doctorals dirigides, bibliografies acadèmiques, etc.
- b) Identificació i rellevància de mitjans audiovisuals.
- c) Invitació a participar en tallers, conferències o ponències de qualitat.

En relació amb el comissariat d'exposicions, es valoraran la rellevància dels artistes del projecte, la importància de l'espai expositiu, la itinerància, la repercussió en els mitjans especialitzats nacionals i internacionals i la qualitat del projecte esmentat anteriorment. Els textos redactats per catàleg han d'aportar novetats rellevants de recerca, amb una reflexió sobre estètica o teoria de l'art documentada en el catàleg.

Pel que fa a la música, es consideraran les composicions publicades o estrenades per intèrprets reconeguts. En el cas de la musicologia s'avaluaran les edicions crítiques que constitueixin un estudi raonat de la fixació del text musical, amb la menció corresponent de les fonts i les variants musicals. En canvi, no es consideraran les simples revisions de partitures impreses o manuscrites, excepte les que vagin acompanyades d'estudis preliminars o d'anotacions que siguin conseqüència d'una investigació personal. Com a aportacions

extraordinàries es consideraran les creacions musicals. Els criteris que han de reunir tant les aportacions com els seus mitjans de difusió per ser considerades d'impacte són els següents:

- a) Tipus d'espai d'interpretació i la seva projecció internacional.
  - b) Rellevància dels intèrprets, director, etc.
  - c) Prestigi de l'editorial, productores, distribuïdores i segell discogràfic.
  - d) Magnitud de l'aportació.
  - e) Vinculació a projectes d'investigació rellevants concedits en convocatòria pública competitiva.
  - f) Premis nacionals i internacionals.
5. Pel que fa als camps enumerats en els punts 3 i 4, queden explícitament exclosos de l'avaluació:
- a) Els manuals, llibres de text, programes, apunts o casos pràctics que tinguin com a objectiu prioritari servir de material docent.
  - b) Els llibres de caràcter professional que no puguin considerar-se llibres d'investigació per no incloure aportacions originals contrastables en relació amb el tema abordat.
  - c) Els llibres i articles de divulgació, així com els articles en revistes d'informació general.
  - d) Les edicions de textos o les traduccions, llevat que es considerin de singular rellevància o estiguin precedides de pròlegs o estudis preliminars o bé vinguin acompanyades d'anotacions que siguin fruit d'una investigació personal i facin una aportació, valorable de manera objectiva, al seu camp temàtic.
  - e) Les meres revisions recopilatòries, sense cap aportació original, encara que estiguin publicades en revistes indexades.
  - f) La gestió de la investigació, que en cap cas s'ha de confondre amb la investigació pròpiament dita.
  - g) Els informes o dictàmens derivats de projectes d'investigació o contractes d'R+D+i, emesos amb caràcter intern, que no estiguin publicats en mitjans de difusió de qualitat contrastada.
  - h) L'activitat professional que no incorpori innovació, i com a tal aparegui reconeguda en alguna publicació d'impacte nacional o internacional.
  - i) Realització o direcció de tesis doctorals.

- j) Notes a l'editor o articles que són discussions sobre un altre article ja publicat i d'extensió mínima.
- k) Aportacions a comitès o entitats de normalització.
- l) Les aportacions extraordinàries només es tindran en consideració en el cas que constitueixin mèrits d'excepcional rellevància.

Reduirà la qualificació assignada a una aportació:

- a) La recurrència no justificada d'articles en una mateixa revista, una tercera aportació en una mateixa revista no podrà ser valorada en cap cas.
  - b) La recurrència no justificada de capítols de llibre o llibres a una mateixa editorial o col·lecció
  - c) La recurrència no justificada d'articles en revistes o d'aportacions en format llibre en editorials que pertanyin a la mateixa institució del sol·licitant o en aquelles de les quals el sol·licitant formi part dels comitès de redacció o instàncies de direcció.
  - d) La recurrència no justificada de comissariats en una mateixa institució, especialment les associades al mateix organisme en el que el sol·licitant realitza la seva investigació. No es consideraran més de tres exposicions col·lectives.
  - e) La recurrència no justificada d'exposicions i comissariats en una mateixa institució.
6. Com a norma general, per obtenir una avaluació positiva, les cinc aportacions del currículum abreujat han de complir el que s'ha descrit als punts anteriors.

Campus de les Arts

website | campusdelesarts.org

email | info@campusdelesarts.org

